

ماهیت حقوقی امضاهای پشت چک

در اسناد تجاری «امضا» جایگاه ویژه‌ای دارد و موضوعات متعددی همواره در رابطه با آن قابل طرح و بحث بوده است.

در اسناد تجاری «امضا» جایگاه ویژه‌ای دارد و موضوعات متعددی همواره در رابطه با آن قابل طرح و بحث بوده است. در این نوشتار به بررسی یکی از مهمترین این موضوعات یعنی انواع امضا هایی که ممکن است در ظهر (پشت) چک درج شود و همچنین آثار هر یک از این امضا ها خواهیم پرداخت.

به گزارش «تابناک» چک یکی از مهمترین و پرکاربردترین اسناد تجاری است؛ سندی که از حیث ماهیت، یک سند عادی است، زیرا اشخاص عادی جامعه بدون نیاز به مراجعه به دفاتر اسناد رسمی آن را تنظیم می کنند.

اما قانونگذار امتیازات اسناد رسمی مانند لازم الاجرا بودن را برای آن در نظر گرفته است.

یکی از مسایل بسیار مهمی که در خصوص چک همواره مطرح بوده، مربوط به امضاست. موضوعات متعددی همواره در رابطه با امضای اسناد تجاری قابل طرح و بحث بوده است.

نخست این که آیا وجود امضا در خصوص این اسناد ضرورت دارد یا اینکه هنگام صدور یا تنظیم آن ها می توان به جای امضا از اثر انگشت نیز استفاده کرد؟

دیگر آن که امضا هایی که در ظهر اسناد تجاری وجود دارند، دارای چه ماهیتی است؟ به عبارت دیگر انواع مختلف امضا های مندرج در ظهر اسناد تجاری کدامند؟

امضا برای انتقال یا امضا برای ضمانت؟

در اسناد تجاری ممکن است امضا های متعددی وجود داشته باشد که یکی از این امضا ها هنگام صدور این اسناد در آن درج می شود و نقش بسیار مهمی در آن ایفا می کند.

این امضا که باعث می شود یک سند تجاری موجودیت پیدا کند و آثار حقوقی بر آن بار شود، توسط صادرکننده سند در سند تجاری درج می شود.

علاوه بر این امضا، امضا های متعددی نیز می تواند در ظهر این اسناد وجود داشته باشد که ممکن است برای انتقال (ظهرنویسی) یا ضمانت در آن درج شده باشد.

در صورتی که هدف از امضای سند انتقال آن به دیگری باشد، شخصی که سند به نفع او امضا شده است، از آن پس دارنده چک تلفی شده و تمامی حقوق و مزایای آن چک به او انتقال پیدا می کند.

انتقال چک به دیگری تنها از طریق ظهرنویسی امکان پذیر است. گاه امضای مندرج در ظهر چک نه برای انتقال چک به دیگری بلکه برای ضمانت است.

یعنی وقتی که شخصی چکی را صادر می کند، ممکن است ذی نفع یعنی دارنده چک یا کسی که چک به نام او صادر می شود، از او ضامن بخواهد.

در این حالت شخص ثالثی ظهر چک را به عنوان ضامن امضا کرده و بدین نحو تضمین می کند که در صورت عدم پرداخت مبلغ چک از سوی صادرکننده آن، مبلغ چک را تماماً بپردازد.

این نوع امضا زمانی در چک درج می شود که صادرکننده چک از حیث اعتبار مورد تأیید دارنده چک نباشد و بخواهد از این طریق تضمینی برای وصول مبلغ چک به دست آورد.

تفاوت آثار امضا از بابت ظهرنویسی با امضا برای ضمانت

هر یک از امضا های مندرج در ظهر اسناد تجاری از جمله چک دارای آثاری است که متفاوت از دیگری است.

اما باید توجه داشت که در هر دو نوع امضایی که توضیحاتی در مورد آن ها ارایه شد، اگر صادرکننده سند تجاری مبلغ مندرج در سند را به دارنده چک نپردازد، فرد امضاکننده در برابر دارنده چک مسئولیت برای پرداخت دارد، اما شرایط مسئولیت در هر یک از این دو نوع امضا متفاوت از دیگری است.

دو تفاوت موجود در شرایط مسئولیت به شرح زیر است:

تفاوت نخست این است که طبق مقررات قانون تجارت دارنده چک در صورتی می تواند به ظهرنویس مراجعه و مبلغ مندرج بر روی چک را مطالبه کند که ظرف مدت ۱۵ روز از تاریخ سررسید اعتراض کرده باشد و ظرف مدت یک سال یا دو سال از تاریخ اعتراض، اقامه دعوا کرده باشد.

در غیر این صورت نمی تواند برای وصول مبلغ چک به ظهرنویسان مراجعه کند.

این موضوع در حالی است که رعایت این مواعد برای مراجعه به ضامن الزامی نیست و دارنده چک در هر صورت می تواند برای وصول مبلغ چک به ضامن مراجعه کند؛ خواه این مواعد را رعایت کرده و خواه رعایت نکرده باشد.

در این حالت اگر مواعد را رعایت نکرده باشد، نمی تواند به ظهرنویس مراجعه کند و نیز اگر ظهرنویس دارای ضامن باشد، حق مراجعه به او را نخواهد داشت.

تفاوت دوم این است که مسئولیت ضامن تابع مسئولیت کسی است که از او ضمانت شده است.

اگر شخص الف. از شخص ب. ضمانت کرده باشد و مسئولیت شخص ب. به یکی از دلایل از بین برود، این امر موجب از بین رفتن مسئولیت ضامن هم می شود.

یعنی اگر دارنده چک به هر علتی حق مراجعه به مضمون عنه (کسی که از او ضمانت شده است) را از دست بدهد، به تبع آن دیگر حق مراجعه به ضامن را هم نخواهد داشت.

اما در خصوص ظهرنویس این گونه نیست و اگر حق مراجعه به صادرکننده چک از بین برود، دارنده چک همچنان حق مراجعه به ظهرنویس را خواهد داشت.

چگونگی تشخیص نوع امضا های موجود در ظهر چک

به گزارش مهرداد، با توجه به اینکه هر یک از این امضا ها آثار متفاوتی دارند، باید با دلیل اثبات شود که آیا این امضا از باب ظهرنویسی یا از باب ضمانت بوده است؟

در رابطه با اثبات نوع امضا گاهی کسی که ظهر چک را امضا می کند، صراحتاً قید می کند که به چه منظور پشت چک را امضا می کند که در این حالت مشکلی در خصوص اثبات این مطلب که امضا از چه نوعی می باشد، وجود ندارد.

در برخی موارد امضاکننده تصریح نکرده است که از چه باب چک را امضا می کند.

در این حالت اگر قرینه و نشانه ای وجود داشته باشد، مثل اینکه شخص ثالث ظهر چک را امضا کرده یا اینکه شخصی که از قبل با دارنده چک ارتباط معاملاتی داشته، آن را امضا کرده است، می تواند به دادگاه کمک کند که نوع چک را تشخیص دهد.

اگر هم هیچ تصریحی از سوی امضا کننده وجود نداشته باشد و دادگاه هم نتواند قرینه ای به دست بیاورد، در این حالت گفته می شود باید اصل را بر این بدانیم که این امضا از باب ظهرنویسی بوده و هر کس ادعا دارد امضاکننده از باب

ضمانت آن را امضا کرده است، باید ادعای خودش را اثبات کند.